

Múzeum számára állították helyre.³¹⁽³²⁾ A Fő tér egyik legjelentősebb épülete az ún. Stornó ház (Fő tér 8.), amelybe a helyreállítás után a múzeum helytörténeti gyűjteménye költözött be. A második emeleten a Stornó-család lakása, műgyűjteménye látható, eredeti formájában.³²⁽³³⁾

A múzeum életformát bemutató néprajzi kiállítása Fertőszéplakon, a Nagy Lajos király út 31-39. számú, műemlékileg helyreállított épületekben nyert elhelyezést.³³⁽³⁴⁾

Jóllehet a Soproni Szemlében az életmódkutatások múzeumi programjának ismertetése nem történt meg kellő részletességgel, a múzeum kiállításai mégis együtt hatottak a forráskutatásokkal. Azokra támaszkodva, hiteles miliőben, egykorú tárgyak segítségével tették élővé és gazdagabbá azt a képet, amelyet a város életéről, polgárainak mindennapjairól vázoltak fel a különféle szakmák kutatói. (6. kép)

6. kép Az Újkori Kőtár megnyitása 1980. október 1. (Kovács György, Dávid Ferenc, Domonkos Ottó, Szakál Ernő)

2005. LIX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / 125Tárgyi örökségünk

125Tárgyi örökségünk

2005. LIX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / 125Tárgyi örökségünk / Jerem Erzsébet – Vasáros Zsolt: A soproni Bécsi-dombra tervezett turisztikai látogatóközpont és kilátó

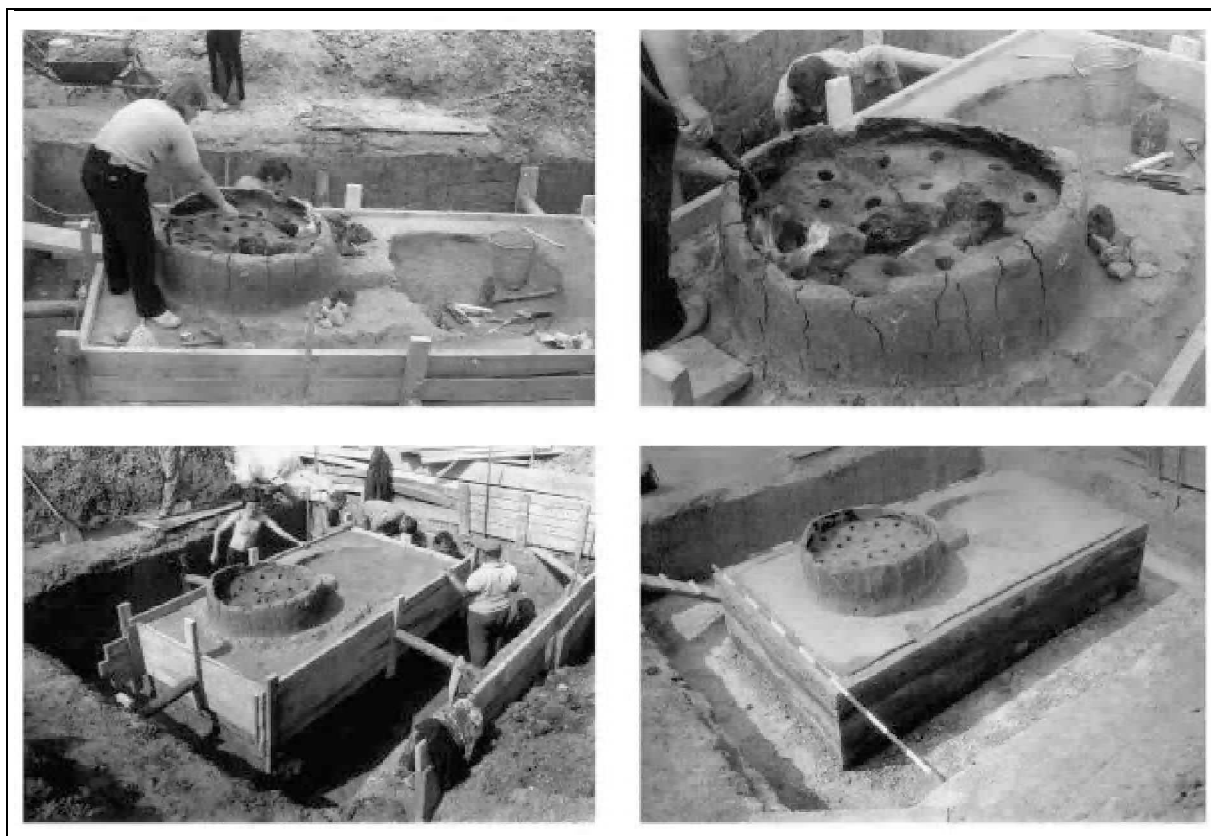
Jerem Erzsébet – Vasáros Zsolt: A soproni Bécsi-dombra tervezett turisztikai látogatóközpont és kilátó

2005. LIX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / 125Tárgyi örökségünk / Jerem Erzsébet – Vasáros Zsolt: A soproni Bécsi-dombra tervezett turisztikai látogatóközpont és kilátó / 1. Előzmények

1. Előzmények

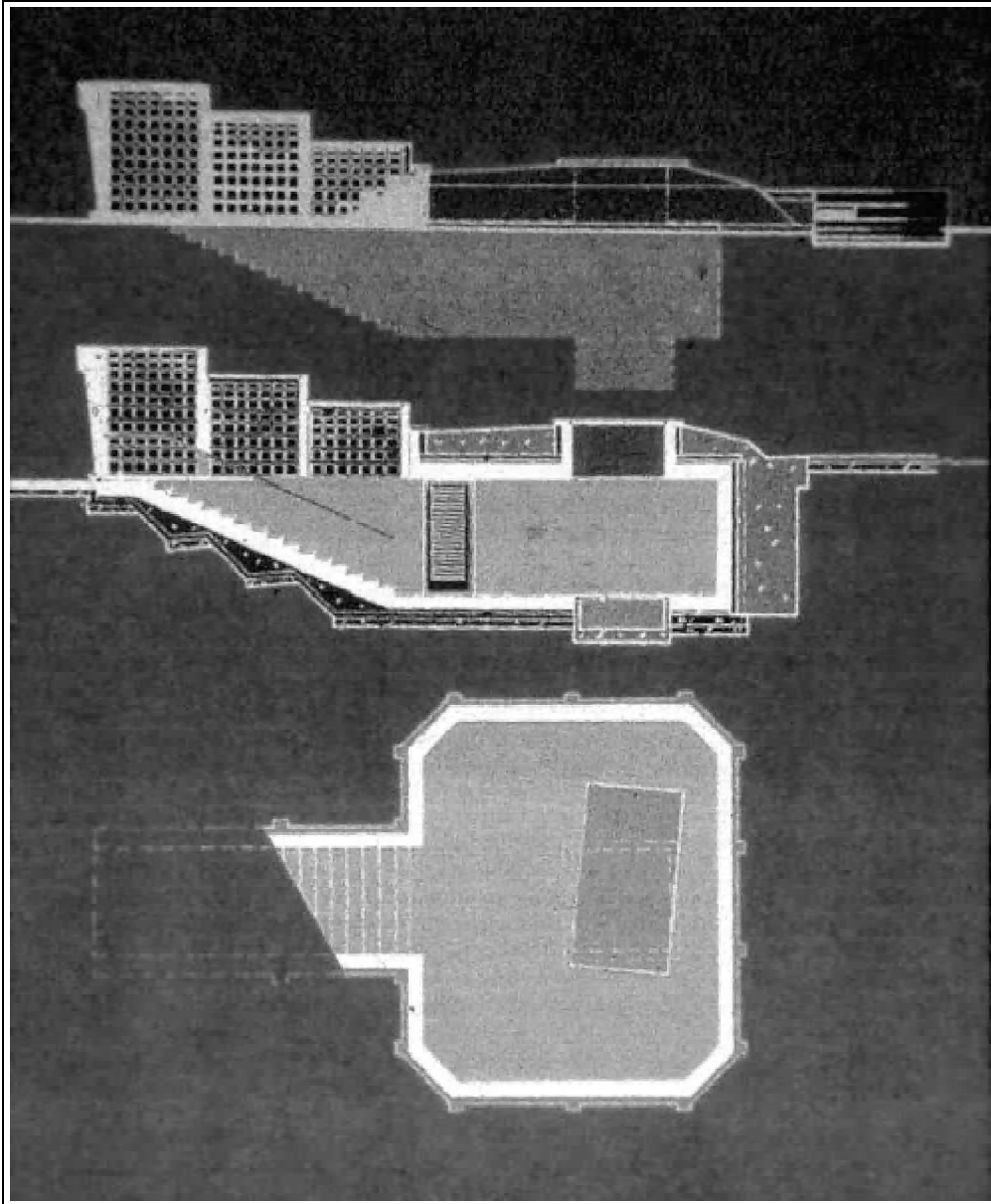
Már az 1970-es és 80-as években a Sopronvárhelyi és krautackeri ásatások idején felmerült annak gondolata, hogy a múzeumi kiállítástól függetlenül megkíséreljük a feltárt együttesek helyszíni bemutatását. Erre a nemzetközi gyakorlattal összhangban a valamilyen szempontból különleges értékű, vagy ritkaságuk miatt egyedülálló emlékek *in situ* megóvása látszott a legalkalmasabbnak. Patek Erzsébet, aki 1971 és 1978 között vezette a várhelyi ásatást³⁴⁽³⁵⁾, már 1973-ban kezdeményezte a nem sokkal azelőtt feltárt 131. *tumulus* bemutatását, amelyet meg is valósított. Természetesen az akkori eszmei és anyagi lehetőségek behatárolták azokat a szóba jöhető megoldásokat, amelyeknek egyszerre kellett volna a szakmai elvárásokat és a látogatók igényeit kielégíteni, s ráadásul egy „fenntartható”, turisztikai célokat is szolgáló látványosságként funkcionálni. Mivel a sírkamra csak részben megmaradt faszerkezetének helyben való megóvására és konzerválására nem volt mód, a sírgödör formáját és kiásásának mélységét tekintették kiindulópontnak a rekonstrukció elkészítésekor. Nem kis gondot jelentett az eredeti, azaz a temetéskor elfoglalt helyükre tett hamvak, edények és fémleletek másolataival ellátott sírkamra lefedése és őrzése sem. Ezt végül egy lánccsörlő segítségével mozgatható, betonból készült síktetővel oldották meg, melyet lakattal lehetett lezárni. Egy fejfát imitáló fatáblára vésték a temetkezésre vonatkozó tudnivalókat, majd egy ugyancsak fából készült kerítéssel vették körül a részben felhordott halom tetején lévő szerkezetet. A konstrukció több szempontból sem bizonyult sikeres megoldásnak, s nehézkes kezelése, többszöri kirablása miatt egy idő után már nem volt érdemes helyreállítani. 2002-ben a *Scarbantia* Régészeti Park Alapítvány és a Soproni Erdészeti kitisztította és újra berendezte a halom belsejét, elkészítette a sír leleteinek a másolatait, és nem felülről, hanem oldalról, üveg ajtón és ablakon keresztül engedett bepillantást a kamra belsejébe.³⁵⁽³⁶⁾

Ugyancsak a várhelyi ásatás idején készültek az első olyan képpel és szöveggel ellátott információs táblák a Bella emlékmű, valamint az ásatási szelvények közelében, ¹²⁶amelyek célja az ide látogató csoportok és az erdőben sétáló turisták tájékoztatása volt. A színes magyarázó rajzok egyszerű formában ismertették a legfontosabb tudnivalókat a Hallstatt kori halmokról, a temetkezési szokásokról és a telepet körülvevő sáncok szerkezetéről, valamint a telep belsejében kiásott 9. házról.³⁶⁽³⁷⁾

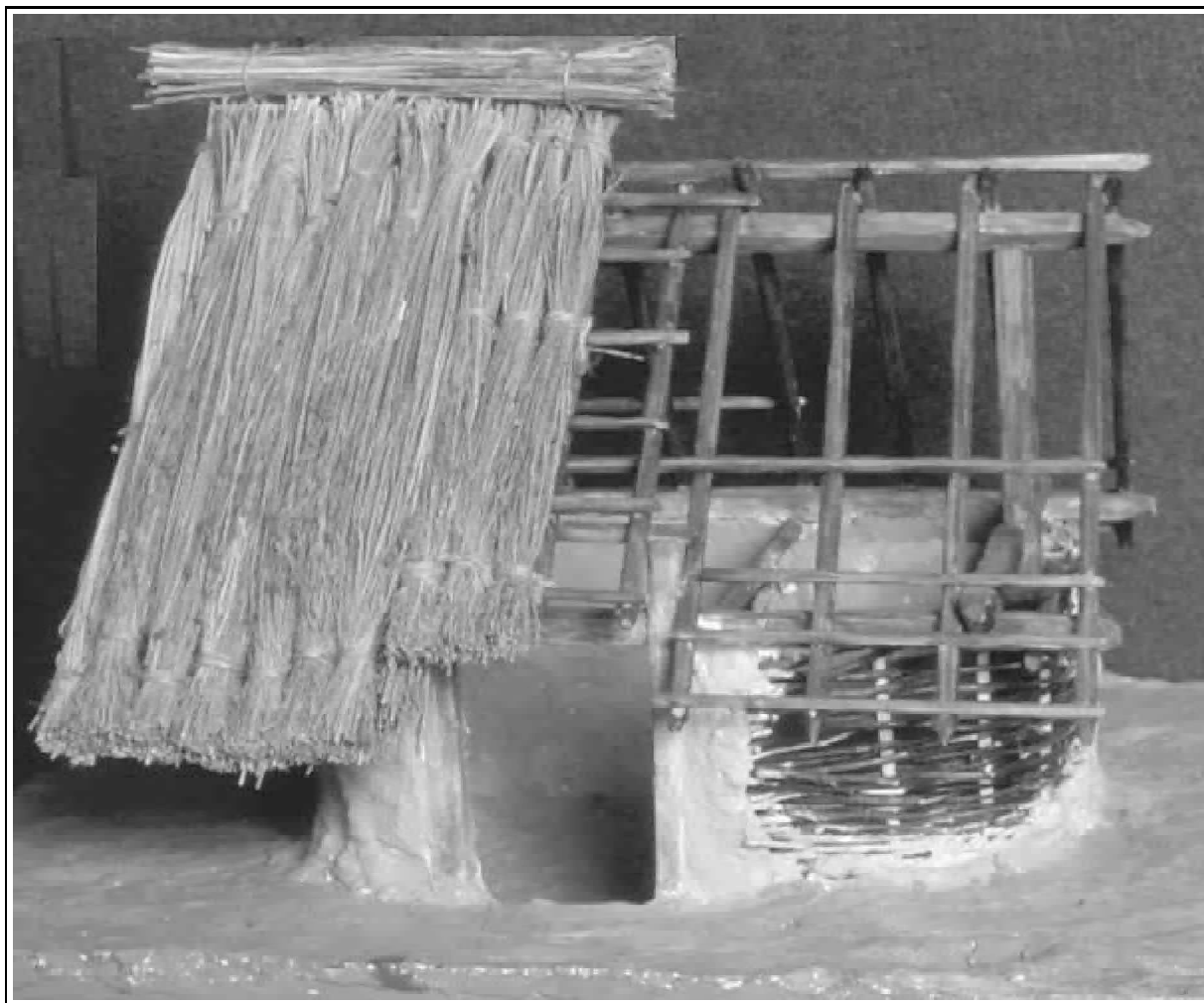
1. kép: A Sopron-krautackeri 199. fazekas kemence konzerválása (Jerem E. fotói).

Részben a várhelyi kutatásokkal párhuzamosan zajlott Sopron ÉNy-i városrészében, az akkor épülő Jereván lakótelep egy részének a helyén, a Krautacker nevű dűlőben a bronzkori és vaskori telep és temető feltárása.³⁷⁽³⁸⁾ Az ásatás 1988-ig tartott, s mivel rendkívüli együttesek kerültek elő, természetesen szerettük volna a lelőhely egy részét megőrizni. Az első erre vonatkozó kísérletet az 1981-ben kiásott La Tène kori edényégető kemence (199. számú objektum) ürügyén tettük. Az elég jó állapotban megtalált és feltárt, keltezésre is alkalmas leleteket tartalmazó felsőhuzatú kemence mai napig a kelta fazekasipari tevékenység egyik legidősebb és legszebb emléke a Kárpát-medencében.³⁸⁽³⁹⁾ Mivel iparrégészeti jelentőségét már akkor is felismertük, ¹²⁷szakszerű konzerválására is sor került³⁹⁽⁴⁰⁾ (1. kép). A bemutatóhely tervezésekor szerettünk volna olyan költségkímélő és ugyanakkor az akkori kor követelményeinek megfelelő megoldást keresni, amely lehetővé tette volna nemcsak a konzervált kemence megtekintését, hanem a köré tervezett, magyarázó táblákból és a kelta fazekassággal összefüggő tárgyi emlékekből álló kiállítást is.⁴⁰⁽⁴¹⁾ (2. kép)

2. kép: A Sopron-krautackeri 199. fazekas kemence bemutatására tervezett épület felülnézeti és metszet rajzai (Vajda Géza tervei nyomán).

A krautackeri ásatást különböző kényszerítő körülmények miatt 1988-ban be kellett fejeznünk, noha tisztában voltunk azzal, hogy a lelőhely, pontosabban a vaskori [128](#)telep egy része egyelőre feltáratlan marad. Egyúttal az is világossá vált, hogy az akkor illetékes minisztériumi, megyei és városi vezetés támogatásának, valamint az anyagi forrásoknak a hiánya nem teszi lehetővé a „vaskori falu”, vagy legalább néhány objektumának, a helyszínen történő rekonstruálását a tervezett Soproni Régészeti Park részeként. Emiatt a fent említett fazekas kemence köré tervezett védőépület kivitelezéséről is le kellett mondanunk. [41\(42\)](#)

3. kép: A Sopron-krautackeri 270. szövőház makettje a Soproni Múzeum régészeti kiállításán.

2005. LIX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / 125Tárgyi örökségünk / Jerem Erzsébet – Vasáros Zsolt: A soproni Bécsi-dombra tervezett turisztikai látogatóközpont és kilátó / 2. Régészeti parkok és látogató központok

2. Régészeti parkok és látogató központok

Amikor az 1990-es évek végén a Soproni Múzeum új, állandó régészeti kiállításának forgatókönyve készült, már érelődött egy más típusú bemutatás gondolata. Először a telep különböző, a Kr.e. 6–1. századig terjedő időszakaiból kiásott objektumok rajzi és fotódokumentációja, és a korabeli párhuzamok alapján elkészítettük jó néhány objektum elméleti rekonstrukcióját. Ezeket a kiállításon egy nagyobb tablón mutattuk be. A 270-es számú, szövőszéket is tartalmazó leégett házat pedig először a kiállítás kivitelezésekor méretarányos makett formájában rekonstruáltuk (3. kép), majd később a százhalombattai Régészeti Parkban fel is építettük.⁴²⁽⁴³⁾

¹²⁹Az új régészeti kiállítás felhívta a figyelmet a Sopront körülvevő erődített telepek láncolatára, s az őket összekötő útvonalak fontosságára.⁴³⁽⁴⁴⁾ A Lajtahegység lejtői és a Fertő tó közti terület, elsősorban a folyóvölgyek teraszai különösen alkalmasak voltak a megtelepedésre, s ezért a Soproni-hegység lábánál az egymástól néhány kilométer távolságra elhelyezkedő lelőhelyek egymással

kapcsolatban álló hálózatot alkottak.⁴⁴⁽⁴⁵⁾ Eddigi ismereteink szerint egy-egy család kisebb, egymástól valószínűleg élősvénnel elválasztott, tanyaszerű lakóhelyeken élt. Ez azt jelenti, hogy a lakóházhoz gazdasági épületek, műhelyek és élelem tárolására alkalmas pincék, vermek csatlakoztak. A gyümölcsös és zöldséges kert az épületek körül, vagy azok közti területen lehetett, de a szántók és legelők sem lehettek túlságosan távol a lakott területtől. Az állatok legeltetésére az erdőközeli mezők igen alkalmasak voltak.⁴⁵⁽⁴⁶⁾

Mivel a Sopron-krautackeri lelőhelyen nem volt lehetőségünk az objektumok *in situ* bemutatására, viszont a Százhalombattai Régészeti Park koncepciójába beleillett egy vaskori településrészlet kialakítása, a park ad otthont a soproni vaskori épületekonstrukcióknak. A vaskori települési egységek felépítését kiegészíti a környezetrekonstrukció vaskori része, amely szintén a soproni vizsgálati eredményekre támaszkodik⁴⁶⁽⁴⁷⁾ (4. kép) A természetes vegetáció, azaz az őshonos növénytársulások visszatelepítése folyamatban van. A tíz éve folyó gabonakísérletek mellett a fent leírt elveket követve megkezdődött a veteményeskertek kialakítása, és tervbe vettük a vaskortól termesztett kender, len és repce kiültetését is. Ami az épületegyütteseket illeti, először 2000-ben a késő-Hallstatt- korai La Tène kor átmeneti időszakára (Kr.e. 5. század) keltezhető két ház, majd 2004-ben a középső La Tène kori (Kr.e. 3–2. század) tűzhellyel és kemencével ellátott nagyobb lakóház és egy műhely, valamint gazdasági épületek készültek el. (5. kép) Százhalombattán is tervbe vettük egy fogadóépület felépítését, amely a helyszíni adottságok és régészeti együttesek miatt a sopronitól eltérő koncepciót képvisel.⁴⁷⁽⁴⁸⁾

1304. kép: Környezetrekonstrukció és vaskori települési egységek a Százhalombattai Régészeti Parkban.

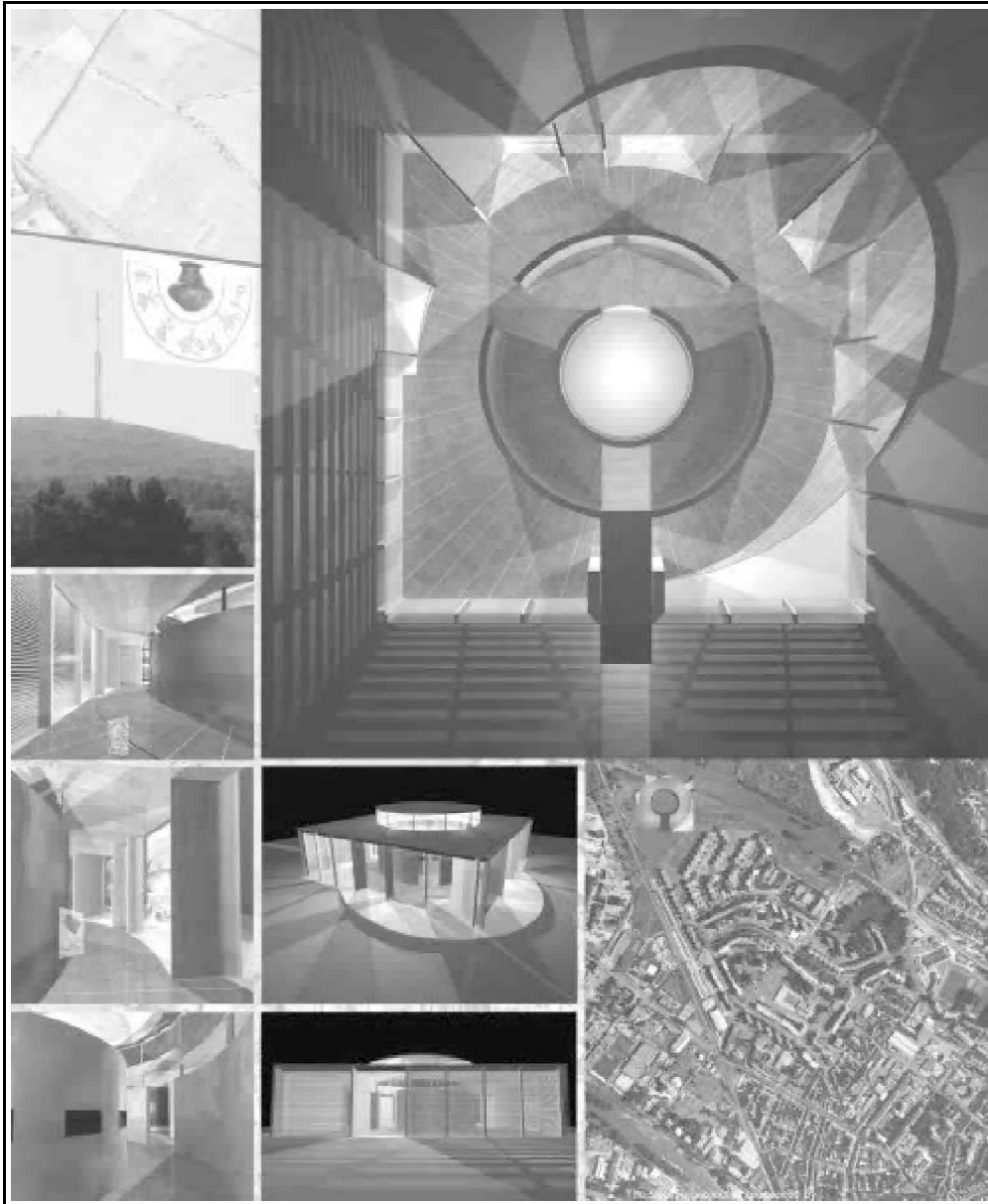

5. kép: A Sopron-krautackeri 270-es és 111. rekonstruált házak a Százhalombattai Régészeti Parkban.

2005. LIX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / 125Tárgyi örökségünk / Jerem Erzsébet – Vasáros Zsolt: A soproni Bécsi-dombra tervezett turisztikai látogatóközpont és kilátó / 1313. A soproni látogatóközpont első tervei

1313. A soproni látogatóközpont első tervei

Az első elképzelések szerint a látogatóközpontot a Sopron-krautackeri lelőhelynek a lakótelep építése által nem érintett részén helyeztük volna el⁴⁸⁽⁴⁹⁾ Az elgondolás alapja az volt, hogy az épület áll valóságosan „*in situ*”, vagyis a vaskori telep helyén, a régészeti ásatásból megismert házak, műhelyek, gazdasági épületek és az egykori környezet pedig virtuálisan lesz jelen az épületben elhelyezett kiállításon. A látogatóközpont építészeti megoldása viszont lehetővé teszi, hogy onnan a látogatók rálássanak a többi Sopron környéki lelőhelyre, s ezáltal a valóságban is érzékeljék a régió egykori települési struktúráját, a telepek és földvárak térbeli kapcsolatát (6. kép).

6. kép: A soproni látogató központ és virtuális bemutatás első tervei a lelőhely közelében.

2004 tavaszán, az olaszországi Pratóban rendezett CAA (*Computer Application in Archaeology*) konferencián előadás és poszter formájában mutattuk be a Sopronba tervezendő régészeti-turisztikai látogató központ első terveit.⁴⁹⁽⁵⁰⁾ A tervezés néhány lényeges gondolati csomópontra koncentrált, többek között az épített, ma is látható ¹³²(átélhető) természeti környezetre, a Fertő-Hanság Nemzeti Parkra, amely egyszer-s-mind a Világörökség részét képezi. A látogatóközpont megvalósítása irányába tett első lépések során, a város vezetésének fejlesztési, turisztikai és építészeti koncepcióival való egyeztetések, valamint a helyszíni szemlék rávilágítottak arra, hogy a krautackeri, azaz a mai Jereván lakóteleptől ÉNy-ra fekvő helyszín nem ideális az elképzelt funkcióra. A terület egy részén az ásások befejezése után felépült a lakótelep, amely bár rendezett képet mutat, valójában nem alkalmas ilyen jellegű turisztikai-kulturális funkciójú kiállítóhely befogadására. A város peremén még szabadon álló, a lelőhelyhez kapcsolódó beépítetlen telkek rendezetlen állapota és az alapvető infrastruktúra hiánya sem támasztotta alá eredeti elképzeléseinket. A környező lelőhelyek valós és virtuális bemutatását-megjelenítését célzó kiállítási koncepciónk a viszonylag mélyen fekvő terület miatt nem

volt megvalósítható, így más, alkalmasabb helyszínt kerestünk. Alternatív megoldásként vetődött fel a Bécsi-dombon, a római kori *anfiteátrum* szomszédságában elhelyezkedő szabad térség. A terület bejárása és a beépítési lehetőségek – rendezési tervet is figyelembe vevő – áttekintése, mérlegelése során ez a helyszín több szempontból is igen alkalmasnak tűnt a tervezett funkció be-fogadására. Topográfiai adottságai kiválóak, különlegesen jó kilátás nyílik a városra és a híres őskori (vaskori erődtített telepek a Soproni hegység vonulatában), római és középkori lelőhelyekre. Különösen fontos a Bécs-Soproni műút és a határátkelő közelsége.

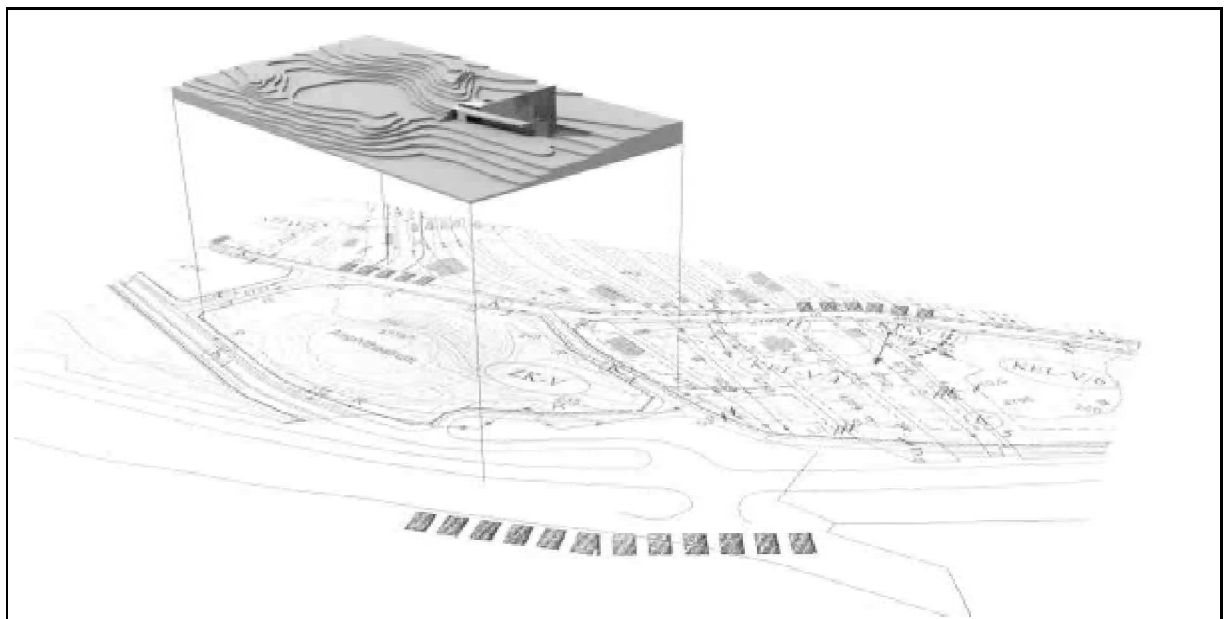
A hely mindig kiemelt szerepet játszott a történelemben, elég legyen a híres kelta temetőre, a római anfiteátrumra, a Koronázó dombra utalni.

Előzetes koncepcionális tervjavaslatunkat az *anfiteátrum* már régen felvetődött és egyre aktuálisabbá váló bemutatásának figyelembe vételével készítettük, s a kilátó funkcióját is betöltő épületet részben annak struktúrájára szerkesztve integráltuk a fennmaradt római környezetbe⁵⁰⁽⁵¹⁾. Elképzeléseink szerint ez azt jelenti, hogy a közvetlen mellette épülő látogatóközpont szervesen illeszkedik hozzá tömegében és tér-struktúrájában, viszont építészeti jellegében élesen különbözik tőle (7. kép).

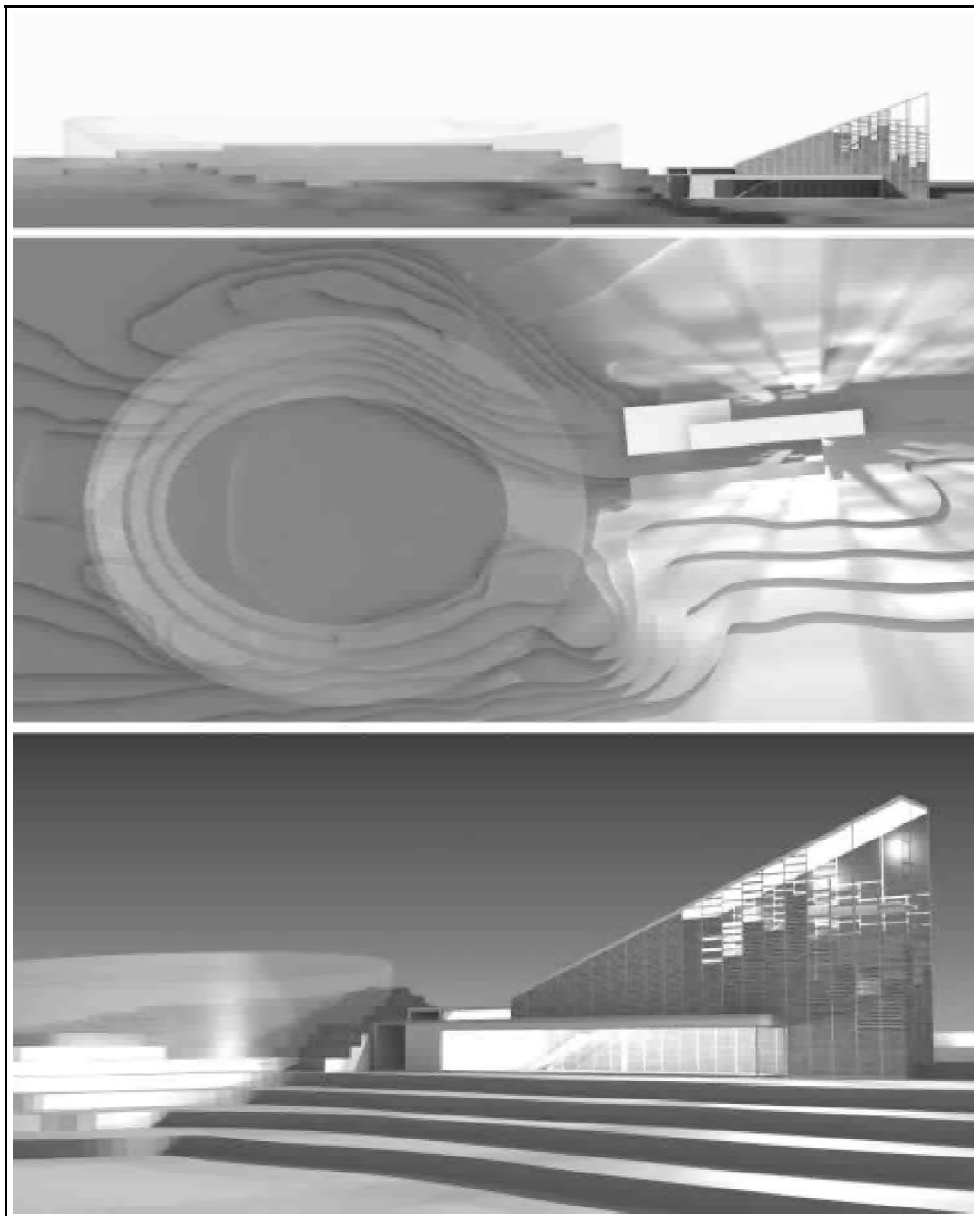
2005. LIX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / 125Tárgyi örökségünk / 4. A soproni látogatóközpont új tervei

4. A soproni látogatóközpont új tervei

Ha közelebbről vizsgáljuk a látványterveket és a bemutatás koncepcióját, akkor azonnal szembe tűnik, hogy az épület helyzete és külső megjelenése miatt is magára vonja a figyelmet, tájékozdási alappontként szolgál. Betölti egy olyan információs központ szerepét, amely bemutatja a szűkebb és tágabb környezet természeti és kulturális örökségét, látnivalóit. Célja az ismeretek legmodernebb eszközökkel, azaz a multimédia segítségével való továbbítása. A nap 24 órájában segíti a tájékozódást, ugyanis a sötétben is meg-, illetve kivilágított épület emblematikus, ikonszerű formavilága figyelemfelkeltő és attraktív, ezért alkalmas arra, hogy a város egyik szimbólumává váljon⁵¹⁽⁵²⁾ (8. kép).

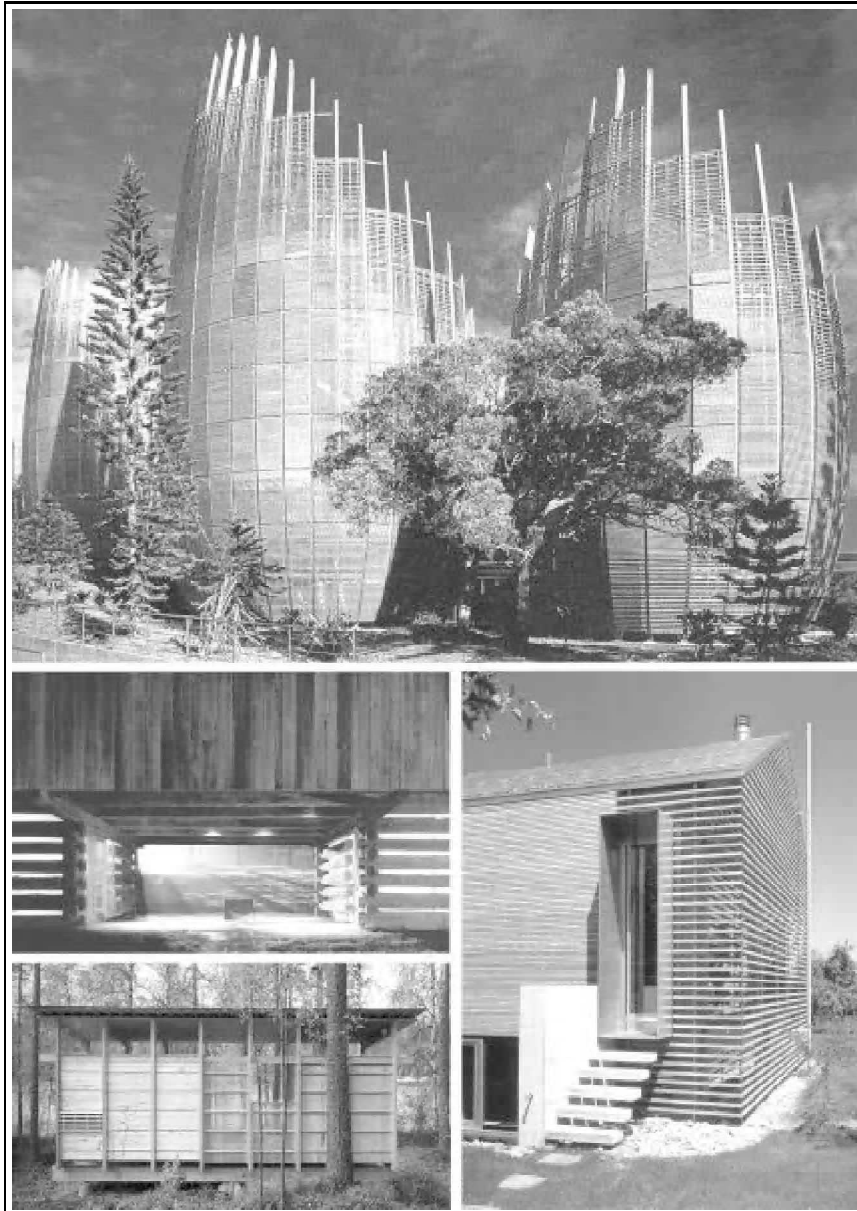

1337. kép: A soproni látogató központ új tervei az amfiteátrum közelében (helyszín, tömegterv).

8. kép: A soproni látogató központ látványterve.

134Egyedülálló kilátó funkcióval is rendelkezik. A térben és időben előre haladva állandó lehetőség nyílik a valós és virtuális látvány összehasonlítására, a külső körpanoráma és a belső kiállítás, vetített képek, fotó- és rajzdokumentáció által közölt információk egymásnak való megfeleltetésére.

9. kép: Összeállítás a hasonló koncepciójú külföldi bemutatóhelyekről (párhuzamok üveg-fa szerkezetes megoldásokra)

A multifunkcionális épület belső elrendezése a fent említett céloknak megfelelő. Az alsó szinten elhelyezett tablók a gyors tájékozódást és információszerzést szolgálják, míg a könyv- és térképüzlettel kombinált kávézó lehetővé teszi a pihenést. A kiállító térbe lépve és a kilátó felé haladva alkalom nyílik egy időutazásra, melynek során [135](#) az őskortól napjainkig kalauzoljuk a látogatót, majd egy iránytű segítségével felhívjuk a figyelmet a környék legfontosabb lelőhelyeire, múzeumaira és turisztikai célpontjaira.

A megvalósítandó épület felületképzésére a fa- és üvegepítészet alkalmazását választottuk. Ezt a környezeti adottságok és Sopron faipari hagyományai is indokolják. A homlokzatok és belső terek kialakításánál a meghatározó anyag a fa. Az üveg pedig minden magasságból lehetővé teszi a kilátást, s ugyanakkor felkelti a távoli szemlélő kíváncsiságát [52\(53\)](#) (9. kép)

5. A soproni látogatóközpont főbb tervezési elvei, konzekvenciái

5.1. A választott helyszín a római amfiteátrum melletti önkormányzati tulajdonú terület. A tervezéshez szükséges a régészeti dokumentáció alapos ismerete, mivel az új épület a római maradványok közvetlen közelében épül.

5.2. A helyszín megválasztása lehetőséget nyújt az amfiteátrum hasznosítására, és előrevetíti a részleges rekonstrukció, illetve bemutatás lehetőségének gondolatát. Célszerűnek tartjuk az új épület karakterét a rómainál megkülönböztetni, tömegében és térstruktúrájában azonban annak szerves részévé tenni.

5.3. Az épület funkciójából adódóan információs központ, így építészeti kialakításánál emblematikus, ikonszerű formavilágot javasolt választani, amely figyelemfelkeltő és egyúttal attraktív.

5.4. A látogatóközpont létesítését a városban, illetve a Bécsi dombon az alábbi szempontok is indokolják:

- Határátkelőhely közelsége, amely az átmenő és turistaforgalom szempontjából kiemelten fontos
- Jó adottságokkal rendelkező helyszín: beépítetlen és könnyen megközelíthető, parkolóhely kialakítható
- A városnak és közvetlen környékének a régészeti-történeti öröksége páratlanul gazdag, az őskortól egészen napjainkig egyedülálló kontinuitás figyelhető meg
- A vaskor régészeti öröksége számos helyszínen nyomon követhető: sáncok, erődített és falusias jellegű telepek, terepbejárás segítségével azonosított telepek és temetők nagy számban fordulnak elő a folyóvölgyekben és a környező dombvonulatokon. Az egykori környezetre vonatkozó vizsgálati adatok lehetővé teszik a táj rekonstrukcióját.
- A megfelelően bemutatható és megóvható turisztikailag is érdekes attrakciók száma véges; a virtuális modellezési eszközök a legújabb kutatási eredményeknek köszönhetően új lehetőségeket adnak a kulturális örökség megismerésére.

1365.5. A tervezett látogatóközpont az alábbi célból létesül:

- Az osztrák-magyar határ közelében, könnyen észrevehető helyen magára vonja a figyelmet, tájékozódási alappontként szolgál.
- Információs központ, amely bemutatja a szűkebb és tágabb környezet természeti és kulturális örökségét, látnivalóit.
- Kiajánlja a látogatható, turisztikailag kiemelt célpontokat.
- A legmodernebb technikai eszközökkel informál a kevésbé látványos, vagy a védett területek kulturális emlékeiről: pl. a régészeti lelőhelyek védelme érdekében virtuálisan megjelenítjük az egykor létezett természeti és kultúr-környezetet

5.6. A tervezett épület formavilága, szerkesztése és térstruktúrája a legkorszerűbb követelményeknek kell megfeleljen, valamint magas építészeti minőségével példaértékű beruházást kell reprezentáljon.

2005. LIX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / 125Tárgyi örökségünk / 5. A soproni látogatóközpont főbb tervezési elvei, koncepciói / 6. Összefoglaló megjegyzések és a jövőre vonatkozó tervek

6. Összefoglaló megjegyzések és a jövőre vonatkozó tervek

Az *amfiteátrum* szomszédságában építendő információs központ elsődleges célja, hogy megismertesse a látogatót Sopron és környékének kiemelkedően gazdag régészeti és természeti értékeivel.

A város határába érkező utasok figyelmét szeretnénk felkelteni és lehetőséget biztosítani arra, hogy megismerjék a az Alpok-alja/Fertő-medence fejlődéstörténetét az elmúlt évtizedek régészeti kutatásainak fényében. Egyszersmind jeleznénk, hogy a városban számtalan különleges múzeum és műemlék található, melyek megtekintésére ösztönöznénk a hagyományostól eltérő, állandóan fejleszhető információs eszközök segítségével.

A kiválasztott helyszín, és a megépítendő kilátóból nyíló körpanoráma igen alkalmas lenne a múlt emlékeinek valós és virtuális bemutatására. A mai és egykori római várostól ÉNy-ra húzódó lankás dombok topográfiai helyzetük miatt, már a Kr.e.-i utolsó évszázadokban és a római foglалás után is fontos szerepet játszottak az egykori lakosság életében, ugyanis a Koronázó-domb és Bécsi-domb tetejéről mind a Fertő tó, mind a Liget-patak és Ikva-völgy, valamint a Soproni hegység irányába kiváló kilátás nyílt. Ezt az adottságot használták fel a kelták és rómaiak a megtelepedésre, illetve a feltehetően színház és cirkusz célját felváltva, vagy egymás után szolgáló *amfiteátrum* megépítésére.

A tervezett látogató központnak is többfajta funkciót kell betöltenie. Az első feladat széleskörű tájékoztatást nyújtani az ország legősibb kapujában, mégpedig egyidejűleg hagyományos módon és a modern médiák segítségével. Továbbá biztosítani kell a megpihenés lehetőségét a könyv- és térképüzlettel összekötött kávézóban, ahonnan a kiállító térbe lépve módot adnánk a gyors ismeretszerzésre és annak eldöntésére, hogy mit és mennyi idő alatt lehet megtekinteni, azaz alternatívát nyújtanánk az átutazóknak és a városban hosszabb időt eltölteni szándékozóknak egyaránt.

A táj és kulturális emlékeinek bemutatása elengedhetetlen fontosságú, hiszen az átutazó még a völgyet szegélyező hegyvonulat nevét sem ismeri, magyarázat nélkül meg fogalma sem lehet arról, hogy a tagolt dombok az őskori emberek erődített telepei, évszázadokon át lakó- és temetkezőhelyei voltak.

137A Károly-magaslatról és Várhelyről származnak azok a Hallstatt kori (Kr.e. 8–6. sz.) figurális díszítésű urnák, amelyek miatt Sopron neve fogalommá vált az európai régészeti irodalomban, de nem kevésbé híresek a temetkezési halmokból származó többi leletek sem, mint ahogy a Bécsi-dombi és a

krautackeri korai kelta sírok anyaga a településmaradványokkal, fazekas és fémmegmunkáló műhelyekkel együtt szintén teljesen egyedülálló emlékcsoportot képez.

A feltárt és nem egyszer már beépült lelőhelyek nem mindig látványosak az átlagos műveltségű látogatók számára, ezek többsége csak megfelelő magyarázattal értelmezhető, helyszíni bemutatásuk többnyire nehézségbe ütközik. Ezért is hasznos az ezekre vonatkozó információkat egy helyen közölni. Teljesen újszerű megoldások alkalmazásával a legfelső, kilátó szintig időutazásra hívnánk a látogatót, az őskortól napjainkig. Az út közben és az egyes pihenőszinteken interaktív kiállításon mutatnánk be a legjelentősebb lelőhelyeket, a régészeti kutatások legújabb eredményeire alapozva. Végül a torony tetején egy forgatható iránytű jelezné a szűkebb és távolabbi környezetben látható, látogatható emlékeket. Alkalom lenne a vizuális és érzelmi visszatekintésre, annak átgondolására, hogy a K-Ny-i és É-D-i kereskedelmi útvonalak találkozási pontjában kialakult város évezredek múltán is hasonló funkciót tölt be, mint egykor.

Következő teendő lenne az *amfiteátrum* hasznosítása, amely ily módon új perspektívába kerülne⁵³⁽⁵⁴⁾ és a június 21. (napéjegyenlőség, nyár kezdete) és június 29. (Péter-Pál napja, aratás) között megrendezésre kerülő a kelta és római, majd keresztény vallás neves napjaihoz kapcsolódó ünnepek, a jövőben a Soproni Ünnepi Hetek programjának is fontos részét képezhetnék. Ezzel Sopron követhetné az Aquincumban, Tácon (*Gorsium*) és Szombathelyen (*Savaria*) már hagyományossá váló, a római ünnepkör napjain periodikusan megvalósuló rendezvényeket és fesztiválokat.

A látogatóközpont és kilátó tervezését és megépítését komoly kihívásnak tartjuk, mivel megvalósulása az országon belül, de nemzetközi mércével mérve is új perspektívát nyitna a régészeti örökség részét képező lelőhelyek bemutatására.

A szakmai előkészítést végző team feltett szándéka mindazokat az érveket, kívánságokat és megjegyzéseket figyelembe venni, amelyek a városi Önkormányzat vezetőivel és illetékes szakembereivel, a Soproni Múzeum igazgatójával és kollégáinkkal folytatott egyeztetések során elhangzottak. Természetesen alkalmazkodnunk kell a tervezésre és építésre vonatkozó előírások, és a célszerűségi elvek betartásához is. A remélhetőleg közeljövőben megépítésre kerülő turisztikai információs központnak egyidejűleg kell a legjobb értelemben vett turisztikai szempontokat (tájékoztatás, ismeretterjesztés), valamint a régészeti és természeti örökség védelmével kapcsolatos tudományos célokat szolgálni. További munkánkat is ennek szellemében kívánjuk végezni, és ehhez kérjük valamennyi közreműködő személy és szervezet hathatós segítségét⁵⁴⁽⁵⁵⁾.

2005. LIX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / 125Tárgyi örökségünk / 138Gömöri János – Karl Kaus: Panem et circenses A scarbantiai amfiteátrum és közönsége

138Gömöri János – Karl Kaus: Panem et circenses A scarbantiai amfiteátrum és közönsége

A római költő és író, Iuvenalis (Kr.u. 60–140) egyik szatírájában⁵⁵⁽⁵⁶⁾ idézte a dolgozatunk címéül választott, „panem et circenses” kifejezést, amely az ő korában a Róma városi lakosság érdeklődésének középpontjában állt. „Kenyeret és játékokat” említve tulajdonképpen a havi gabonajuttatásról és a tömegszórakoztatásról írt a szerző, azokról a legfontosabb politikai propagandaeszközökről, amelyeket a nép bizalmának megőrzésére, a császári hatalom megerősítésére használt a birodalmi főváros, Róma vezetése. A „játékok” megjelöléssel gladiátorjátékokat, állatviadalokat, állatszeldítő cirkuszi előadásokat, kocsiversenyeket, vagy színpadias kivégzéseket, ütközeteket és tengeri csatákat rendeztek